psychological readiness among bachelor's and master's students in psychology and to conduct a comparative analysis between these groups. The study involved 150 psychology students from the National Aviation University, Taras Shevchenko Luhansk National University, and Kyiv National University of Technologies and Design. The sample consisted of two equal groups: 75 bachelor's students and 75 master's students. Empirical data were collected using Google Forms.

Empirical study. *The study utilized a set of psychodiagnostic methods aimed at assessing the communicative, emotional-volitional, and value-motivational components of psychological readiness. In particular, the study examined motivational orientations in interpersonal communication, characteristics of behavioral self-regulation styles, levels of self-efficacy, systems of life values, professional motivation, and the structure of motivational complexes.*

The conclusions *summarize the study's findings, which indicate that future psychologists with master's degrees exhibit a higher level of development in all the examined components of psychological readiness compared to future psychologists with bachelor's degrees. They demonstrate more developed communicative orientations, balanced self-regulation mechanisms, a more adequate level of self-efficacy, a predominance of intrinsic professional motivation, and a more mature system of professional values. At the same time, future bachelor's-level psychologists were found to have insufficiently developed certain communicative characteristics, a situational-reactive style of self-regulation, overestimated self-efficacy, and a predominance of external motivation, which may complicate the effective provision of psychological assistance to former combatants.*

Keywords: *psychological readiness; future psychologists; former combatants; communicative component; emotional-volitional component; value-motivational component; professional motivation; self-regulation; self-efficacy.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.10.2026

DOI:
УДК 159.942-055.1/.3-057.875:355.01

Тамара МИХЕЄВА
PhD, доцент кафедри педагогіки та психології професійної освіти Факультету наук про здоров'я, Національний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-6219-5187*

Марія ПАТРУЛЬ
PhD, заступник декана Факультету наук про здоров'я, Національний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ
ORCID: *https://orcid.org/0000-0001-6936-1320*

СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Резюме

У статті розглядаються особливості прояву емоційного інтелекту та його взаємозв'язок з показниками агресивності у студентів-психологів в умовах сучасних кризових викликів. Проаналізовано рівень сформованості структурних компонентів емоційного інтелекту (емоційна обізнаність, управління своїми емоціями, самомотивація, емпатія, розпізнавання емоцій інших людей) та специфіку поведінкових проявів ворожості за опитувальником Басса-Даркі. Окрему увагу приділено виявленню статевих відмінностей у сфері саморегуляції та емоційного контролю студентської молоді.

Мета статті *– емпіричне дослідження особливостей емоційного інтелекту та характеристик агресивності у студентів-психологів, виявлення статевих відмінностей за окремими компонентами емоційної сфери та встановлення статистично значущих кореляційних зв'язків між ними.* ***Завдання дослідження:*** *Здійснити теоретичний аналіз проблеми емоційного інтелекту та його зв'язку з поведінковими особливостями особистості. Емпірично дослідити рівень емоційного інтелекту та показники агресивності студентів-психологів. Виявити статеві відмінності у вибірці.*

Встановити статистично значущі кореляційні зв'язки між показниками емоційного інтелекту та агресивними реакціями. Для досягнення поставленої мети були використані такі ***методи дослідження:*** *теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел, психодіагностичні методики (тест М. Холла, опитувальник Басса-Даркі),U-критерій Манна-Уітні, непараметричний метод рангової кореляції Спірмена. У* ***результаті*** *проведеного дослідження було визначено рівень емоційного інтелекту досліджуваної вибірки, охарактеризовано показники агресивних і ворожих реакцій, виявлено статеві відмінності та встановлено закономірні кореляційні зв'язки між досліджуваними феноменами.* ***Висновки.*** *Результати емпіричного дослідження засвідчили переважання помірних (61.36%) та низьких (38.64%) рівнів інтегративного емоційного інтелекту у студентів-психологів за повної відсутності високого рівня, причому найбільш проблемною зоною виявилося управління своїми емоціями. Встановлено статистично значущі кореляційні зв'язки, що розкривають захисні та компенсаторні механізми взаємозв'язку емоційних здібностей із проявами фізичної агресії, роздратування, вербальної агресії та почуття провини. Виявлені статеві особливості вказують на відмінності у стратегіях емоційного контролю та самомотивації між юнаками та дівчатами, що актуалізує необхідність цілеспрямованого розвитку емоційної сфери майбутніх фахівців.*

Ключові слова: *агресивність; ворожість; емоційний інтелект; кореляційний аналіз; професійна підготовка; професійний розвиток, саморегуляція; статеві відмінності; студенти-психологи.*

Вступ. Проблема збереження психологічного здоров'я та розвитку емоційної сфери особистості набуває особливої гостроти в умовах сучасних кризових викликів і воєнного стану. Професійна підготовка майбутніх практичних психологів вимагає не лише опанування фундаментальних теоретичних знань, а й високого рівня розвиненості емоційного інтелекту, що виступає базовим ресурсом саморегуляції, професійної стійкості та ефективної міжособистісної взаємодії. Водночас хронічне психоемоційне напруження та деструктивні чинники соціального середовища можуть зумовлювати появу захисних і деструктивних тенденцій, зокрема агресивних та ворожих реакцій, які потребують глибокого наукового осмислення з метою запобігання професійній деформації.

Незважаючи на наявність численних наукових розвідок, присвячених вивченню емоційного інтелекту та поведінкових проявів агресивності, недостатньо дослідженими залишаються специфічні взаємозв'язки між окремими компонентами емоційної сфери та шкалами ворожості у студентів-психологів у період воєнного часу. Окрім того, потребують детального емпіричного уточнення статеві особливості прояву емоційного інтелекту та саморегуляції, оскільки відмінності у патернах емоційного реагування юнаків і дівчат суттєво впливають на адаптаційні можливості особистості в умовах напруженого середовища.

З огляду на зазначене, емпіричне дослідження спрямоване на комплексний аналіз інтегративних та компонентних показників емоційного інтелекту та агресивних реакцій, виявлення статистично значущих кореляційних зв’язків між ними, а також визначення статевих відмінностей у студентської молоді, що становить важливий теоретичний і практичний інтерес для оптимізації психологічного супроводу вищої освіти.

Метою статті полягає в емпіричному дослідженні особливостей емоційного інтелекту та характеристик агресивності у студентів-психологів, виявленні статевих відмінностей, а також у встановленні та психологічній інтерпретації статистично значущих кореляційних зв'язків між досліджуваними психологічними феноменами.

Завдання дослідження: Здійснити теоретичний аналіз проблеми емоційного інтелекту та його зв'язку з поведінковими особливостями особистості. Емпірично дослідити рівень емоційного інтелекту та показники агресивності студентів-психологів. Виявити статеві відмінності у вибірці. Встановити наявність або відсутність статистично значущих кореляційних зв'язків між показниками емоційного інтелекту та агресивними реакціями.

Для досягнення поставленої мети були використані такі **методи дослідження:** науковий аналіз, систематизація, узагальнення, порівняння, U-критерій Манна-Уітні, метод рангової кореляції Спірмена.

Результати. Емпірична складова дослідження охоплювала кількісну обробку та подальшу психологічну інтерпретацію показників. Нижче наводимо детальні результати діагностики емоційного інтелекту за методикою М. Холла, характеристик агресивності та ворожості за опитувальником Басса-Даркі, а також дані кореляційного аналізу.

Емпіричне дослідження емоційного інтелекту студентів-психологів за методикою М. Холла охопило вибірку з 44 респондентів. Аналіз інтегративного рівня емоційного інтелекту показав переважання помірних (61.36%) та низьких (38.64%) показників, при цьому високий рівень у студентів повністю відсутній. Це свідчить про загальну потребу в цілеспрямованому розвитку емоційної сфери майбутніх фахівців.

Нижче наводимо детальний розгляд показників за окремими шкалами методики:

Емоційна обізнаність. Значення за цією шкалою коливаються від -3 до 18 балів. Наявність від'ємних результатів у окремих студентів свідчить про труднощі у саморефлексії та дефіцит розуміння власних почуттів. Більшість респондентів демонструють додатні бали, що відображає здатність розпізнавати свій поточний стан.

Управління своїми емоціями. Показники варіюють від -13 до 13 балів. Це шкала з найбільшою концентрацією від'ємних значень. Низькі бали вказують на виражені труднощі у контролі власних емоційних реакцій, стримуванні імпульсів та керуванні настроєм, що виступає найбільш проблемною зоною вибірки.

Самомотивація. Діапазон значень становить від -3 до 15 балів. Переважна більшість студентів має додатні результати, що свідчить про здатність довільно спрямовувати свою енергію, долати труднощі та прагнути поставлених цілей.

Емпатія. Показники змінюються в межах від -9 до 16 балів. Глибокі мінусові показники говорять про емоційне відчуження або захисну десенсибілізацію у частини студентів, тоді як високі додатні бали відображають розвинену здатність до співпереживання та глибокого розуміння переживань інших людей.

Розпізнавання емоцій інших людей. Значення коливаються від -9 до 16 балів. Низькі результати вказують на труднощі у декодуванні невербальних сигналів, міміки та інтонацій оточуючих, а високі бали свідчать про тонку соціальну чутливість і здатність точно визначати емоційний контекст у спілкуванні.

Діагностика агресивних і ворожих реакцій за опитувальником Басса-Даркі, проведена на вибірці з 44 студентів (33 дівчат та 11 хлопців), дала змогу отримати кількісні показники за всіма ключовими шкалами. Отримані результати відображають специфіку поведінкових проявів та емоційних станів обстежених респондентів:

- *фізична агресія* – показники у вибірці варіюють від 1 до 9 балів, що свідчить про наявність як низьких, так і помірно виражених тенденцій до використання безпосереднього силового впливу;
- *непряма агресія* – характеризується значеннями в діапазоні від 1 до 8 балів, відображаючи наявність опосередкованих форм вираження ворожості;
-*роздратування* – значення у вибірці варіюють від 1 до 10 балів, що вказує на різний ступінь емоційної лабільності та готовності до швидкого реагування на зовнішні подразники;
- *негативізм* – значення становлять від 0 до 5 балів, демонструючи переважно низькі показники опозиційної поведінки у більшості студентів;
- *образа* – шкала охоплює діапазон від 0 до 8 балів, що свідчить про наявність емоційного забарвлення у вигляді почуття несправедливості та образливості;
- *підозріливість* – показники варіюють від 0 до 9 балів, відображаючи рівень недовіри та обережності у міжособистісній взаємодії;
- *вербальна агресія* – демонструє значення від 1 до 13 балів, що виступає однією з помітних форм вираження емоційних реакцій через словесні формати;
- *почуття провини* - показники коливаються від 0 до 9 балів, що вказує на широкий спектр рефлексії власних вчинків і ступеня внутрішньої відповідальності;
- *індекс агресивності та індекс ворожості* - інтегративні показники, що дають змогу комплексно охарактеризувати загальний рівень досліджуваних властивостей. Індекс агресивності у вибірці змінюється від 3 до 28 балів, охоплюючи діапазон від мінімальних до високих значень загальної агресивної поведінки. Індекс ворожості становить від 1 до 17 балів, що відображає ступінь вираженості ворожих тенденцій у структурі особистості студентів.

Статеві відмінності у досліджуваній вибірці були виявлені за двома показниками, а саме за шкалами «Управління своїми емоціями» та «Самомотивація». Для цього було використано U-критерій Манна-Уітні. Виявлення статевих відмінностей за шкалою «Управління своїми емоціями» може вказувати на різницю у стратегіях емоційного контролю та довільної саморегуляції. Зокрема, це може свідчити про те, що дівчата більш схильні до свідомого стримування деструктивних імпульсів, керування власним настроєм та зниження рівня емоційного напруження за допомогою когнітивних механізмів. Натомість юнаки можуть демонструвати інші паттерни реагування на стресові чинники,

де процеси емоційного реагування переважають над інструментальним контролем. Статеві відмінності за шкалою «Самомотивація» розкривають особливості внутрішнього потенціалу особистості, здатності довільно спрямовувати власну енергію, долати труднощі та підтримувати активність без зовнішнього стимулювання. Наявність таких відмінностей може свідчити про неоднаковий рівень сформованості ціннісно-смислових орієнтирів та прагнення до професійного зростання. Зокрема, вищі показники в групі дівчат можуть вказувати на використання самомотивації як внутрішнього адаптивного ресурсу для подолання невизначеності та досягнення цілей, тоді як нижчі показники у групі юнаків можуть сигналізувати про виснаження енергетичного потенціалу або потребу в додатковій зовнішній підтримці для підтримання робочої активності.

У ході нашого дослідження, як додатковий елемент, було використано метод кореляційного аналізу. Оскільки нормальність розподілу даних у вибірці не було підтверджено, ми застосували непараметричний метод рангової кореляції Спірмена. Результати кореляційного аналізу представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу взаємозв'язку показників емоційного інтелекту (тест Н. Холла) та агресивності (опитувальник Басс-Даркі) з використанням методу рангової кореляції Спірмена

Назви шкал	Інтегративний рівень емоційного інтелекту	Емоційна обізнаність	Управління своїми емоціями	Самомотивація	Емпатія	Розпізнавання емоцій інших людей
Фізична агресія	-0.25914	**-0.45463 H1 при p≤0,01**	-0.17578	0.09758	**-0.32976 H1 при p≤0,05**	**-0.33192 H1 при p≤0,05**
Непряма агресія	-0.13294	-0.24578	-0.13632	0.00674	-0.15682	-0.17778
Роздратування	-0.18494	0.00265	**-0.32527 H1 при p≤0,05**	-0.14646	-0.01467	-0.07268
Негативізм	-0.05511	0.10678	0.14593	0.14522	-0.16119	0.22998
Образа	-0.0502	0.01792	-0.19744	-0.13198	-0.04671	-0.02898
Підозрілість	-0.13103	0.07904	-0.27411	-0.03154	0.00903	0.09411
Вербальна агресія	-0.03178	-0.01271	0.14483	**0.32419 H1 при p≤0,05**	-0.06779	0.05819
Почуття провини	-0.16908	0.16107	-0.23601	**-0.33941 H1 при p≤0,05**	0.08853	-0.07127
Індекс агресивності	-0.25545	-0.27935	-0.21747	0.10244	-0.20451	-0.18738
Індекс ворожості	-0.09923	0.08253	-0.25355	-0.13084	-0.02473	0.05742

Застосування методу рангової кореляції Спірмена дозволило виявити статистично значущі зв'язки між показниками емоційного інтелекту та агресивними реакціями. Нижче наводимо інтерпретацію виявлених зв'язків між емоційною сферою та проявами агресивності у студентів:

1) зв'язок фізичної агресії з емоційною обізнаністю та розпізнаванням емоцій інших. Виявлені помірні обернені зв'язки між фізичною агресією і такими компонентами, як емоційна обізнаність (r = -0.45463 при p≤0,01) та розпізнавання емоцій інших людей (r = -0.33192 при p≤0.05). Це може свідчити про те, що студенти з нижчим рівнем розуміння власних станів та емоцій оточуючих

частіше схильні до проявів фізичної агресії, а дефіцит емоційної рефлексії може провокувати вивільнення внутрішньої напруги безпосередніми силовими діями;

2) зв'язок фізичної агресії з емпатією. Водночас зафіксовано прямий зв'язок між фізичною агресією та емпатією (r = 0.32976 при $p \leq 0.05$). У психологічному контексті це може свідчити про те, що підвищена емоційна чутливість і резонанс на чужі переживання в умовах стресу можуть призводити до емоційного перенапруження, яке іноді трансформується у захисну поведінку чи реактивні імпульсивні прояви;

3) зв'язок роздратування з управлінням своїми емоціями. Обернений зв'язок між шкалою роздратування та управлінням власними емоціями (r = -0.32527 при $p \leq 0.05$) повністю відповідає класичним теоретичним уявленням. Здатність свідомо контролювати свої емоційні стани виступає ефективним внутрішнім бар'єром, що стримує накопичення роздратування та перешкоджає емоційним зривам;

4) зв'язок вербальної агресії із самомотивацією. Прямий зв'язок між вербальною агресією та самомотивацією (r = 0.32419 при $p \leq 0.05$) показує, що висока внутрішня енергія, цілеспрямованість та прагнення досягати цілей у певних комунікативних ситуаціях можуть супроводжуватися активним словесним самовираженням, напористістю або прагненням домінувати в діалогах;

5) зв'язок почуття провини із самомотивацією. Обернений зв'язок між почуттям провини та самомотивацією (r = -0.33941 при $p \leq 0.05$) вказує на те, що розвинена здатність до самомотивації та конструктивного спрямування енергії знижує схильність до надмірного самозвинувачення, дозволяючи особистості зосереджуватися на поточній діяльності та досягненні результатів.

Дискусія. У психологічній науці проблема емоційного інтелекту привернула до себе значну увагу порівняно нещодавно, хоча теоретичні передумови її становлення закладали протягом усього двадцятого століття. Потреба осмислити зв'язок між пізнавальною та емоційною сферами психіки призвела до появи нової комплексної категорії. Вона об'єднує розумові здібності, здатність керувати емоціями та соціальну адаптованість.

Д. Гоулман досліджуючи структуру емоційного інтелекту, включав до неї наступні п’ять ключових елементів: розуміння власних емоцій; керування емоційними станами; власна мотивація; емпатія; соціальні навички. Зокрема, автор підкреслив важливість володіння здатністю розуміти власні емоції та емоції оточуючих задля використання цих даних у досягненні життєвих орієнтирів (Гоулман, 1995/2018).

У сучасних психологічних дослідженнях емоційний інтелект трактується як вагомий чинник особистісного та професійного розвитку, успішного соціального спілкування, душевного комфорту й ефективної адаптації до мінливих умов довкілля. Дослідники наголошують на його значущості для побудови конструктивних міжособистісних зв'язків, подолання кризових ситуацій та врегулювання суперечок.

Важливим напрямком сучасних досліджень є вивчення ролі емоційної регуляції у виникненні та проявах агресивної поведінки. Здатність розпізнавати емоційні стани, усвідомлювати їх інтенсивність та регулювати емоційні реакції є важливим механізмом, що може забезпечити контроль поведінки в ситуаціях емоційного напруження. Відповідно, труднощі в емоційній регуляції можуть підвищувати ймовірність імпульсивних або агресивних реакцій та знижувати можливості конструктивного реагування.

К. Сміт та ін. (2026) встановили загальну тенденцію до взаємозв’язку труднощів емоційної регуляції та агресії, підкресливши, що характер і сила вказаного взаємозв’язку залежать від особливостей емоційної регуляції та форм агресивної поведінки. Зокрема, автори підкреслили, що труднощі емоційної регуляції виявилися пов’язаними з реактивною агресією, що може свідчити про здатність до регуляції емоцій як одного з потенційних механізмів контролю поведінкової відповіді на емоційно провокуючі ситуації (Smith et al., 2026).

У метааналітичному дослідженні Г. Поп та ін. (2025), досліджуючи взаємозв’язок гніву та стратегій емоційної регуляції, дотримувалися схожого бачення. Вчені довели, що гнів систематично пов'язаний із використанням таких стратегій, як уникнення, румінація та придушення емоцій. Водночас, прийняття емоцій та когнітивна переоцінка мають протилежний характер зв’язку. Втім, автори наголошують на значній неоднорідності результатів, що може залежати від типу гніву, характеристик вибірки та культурного контексту (Pop et al., 2026).

Таким чином, сучасні дослідження дозволяють розглядати емоційну регуляцію не лише як загальну здатність контролювати емоції, а як сукупність процесів за допомогою яких особистість визначає спосіб реагування на емоційне напруження. Тож, дискусійним моментам у цьому контексті є розмежування самого переживання негативної емоції та поведінкової реакції на неї. Тобто,

наявність роздратування чи гніву не обов'язково призводить до агресивної поведінки, якщо особистість володіє достатніми ресурсами для регуляції власного емоційного стану.

М. Кайранідес, Д. Мірман та В. Саврікар (2024) довели, що когнітивні та емоційні стратегії регуляції можуть по-різному бути пов'язані з фізичною, вербальною та реляційною агресією. Автори підкреслюють, що агресивність доцільно розглядати не як однорідний поведінковий феномен, а як сукупність різних форм реагування, для яких можуть мати значення різні компоненти емоційної та когнітивної регуляції (Kyranides et al., 2024).

У вітчизняній психологічній науці цей напрям представлений низкою досліджень: Є. Виборнова, О. Вовченко, О. Ігумнова, А. Калинич, А. Кокарєва, Л. Хоменко-Семенова, З. Огороднійчук та ін. Зокрема, О. Вовченко (2020), досліджуючи взаємозв'язок емоційного інтелекту та саморегуляції агресивної поведінки, акценту увагу на важливість емоційної обізнаності, емпатії, керування власними емоціями та здатності розпізнавати емоційні стани інших (Вовченко, 2020). Водночас, дослідники О. Ігумнова та А. Калинич (2024), вивчаючи особливості прояву зазначеного феномену у студентів-психологів, засвідчують значущість окремих компонентів емоційного інтелекту, зокрема усвідомлення та регуляція власними емоціями, емпатію та самомотивацію (Ігумнова & Калинич, 2024).

Підсумовуючи огляд наукових джерел, можна стверджувати, що емоційний інтелект виступає складним багатоаспектним феноменом. Він поєднує пізнавальні здібності, механізми емоційної регуляції та індивідуальні особливості особистості. Його вивчення спирається на різні теоретичні напрями від моделей здібностей до змішаних концепцій. Попри певні розбіжності в тлумаченнях, більшість дослідників сходяться на думці про визначальну роль емоційного інтелекту в досягненні ефективної соціальної взаємодії, здатності до ефективної адаптації та психологічному благополуччі людини.

Висновки. Отримані в ході емпіричного дослідження результати дозволяють сформулювати комплексні висновки щодо особливостей емоційного інтелекту та його взаємозв'язку з проявами агресивності у студентів-психологів в умовах сучасних кризових викликів.

Діагностика за методикою М. Холла засвідчила переважання помірних та низьких рівнів інтегративного емоційного інтелекту у студентської молоді за повної відсутності високих показників. Найбільш проблемною зоною виявилися показники управління своїми емоціями, що характеризується значною концентрацією від'ємних балів та вказує на виражені труднощі у контролі власних емоційних реакцій, стримуванні імпульсів і керуванні настроєм.

Емпіричне дослідження агресивних і ворожих реакцій за опитувальником Басса-Даркі дозволило визначити кількісні параметри за всіма ключовими шкалами та інтегративними індексами, що відображає поведінкову специфіку респондентів у напруженому середовищі. Аналіз статевих відмінностей виявив специфіку за шкалами «управління своїми емоціями» та «самомотивації», що свідчить про відмінності у стратегіях емоційного контролю, довільної саморегуляції та використанні внутрішніх адаптивних ресурсів між юнаками та дівчатами.

Застосування непараметричного методу рангової кореляції Спірмена підтвердило наявність статистично значущих зв'язків між компонентами емоційного інтелекту та показниками агресивності. Зокрема, виявлені обернені зв'язки між фізичною агресією та емоційною обізнаністю, розпізнаванням емоцій інших, а також між роздратуванням і управлінням своїми емоціями, що підтверджує захисну роль розвинених емоційних здібностей. Водночас прямі зв'язки фізичної агресії з емпатією та вербальної агресії із самомотивацією розкривають складні компенсаторні механізми поведінки особистості. Обернений зв'язок почуття провини із самомотивацією вказує на те, що розвинена здатність до спрямування внутрішньої енергії знижує схильність до надмірного самозвинувачення.

Проведене дослідження підтверджує необхідність цілеспрямованого розвитку емоційної сфери та навичок саморегуляції у майбутніх практичних психологів з метою запобігання професійній деформації та підвищення їхньої психологічної резистентності.

Перспективи подальших розвідок полягають у розробці та впровадженні спеціалізованих психокорекційних та тренінгових програм розвитку емоційного інтелекту у студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Вовченко, О. (2020). Вплив емоційного інтелекту на саморегуляцію агресивної поведінки підлітків із порушеннями розумового розвитку. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*, (49), 11–36. https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-49.11-36

Гоулман, Д. (2018). *Емоційний інтелект* (С. Л. Гумецька, пер.). Віват. (Оригінальну працю опубліковано 1995 року).

Ігумнова, О., & Калинич, А. (2024). Дослідження емоційного інтелекту та тривоги у студентів-психологів. *Psychology Travelogs*, (4), 168–179. https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-16

Огороднійчук, З., & Виборнова, Є. (2023). Емоційний інтелект як предмет дослідження в психологічній літературі. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*, *22*(67), 83–93. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2023.22(67).08

Хоменко-Семенова, Л., Кокарєва, А., Бондар, М., & Рожківський, А. (2025). Emotional intelligence as a factor in the development of leadership qualities in high school students. *Proceedings of Kyiv Aviation Institute. Series: Pedagogy. Psychology*, *2*(27), 122–128. https://doi.org/10.18372/2411-264X.27.20731

Gómez-Leal, R., Fernández-Berrocal, P., Faria, L., Costa, A., & Cabello, R. (2024). The role of emotional intelligence and gender in the relationship between implicit theories of emotions and aggression: Moderated mediation model in young individuals. *Journal of Youth and Adolescence*. https://doi.org/10.1080/02673843.2024.2363352

Husakova, I. V., Konovalov, S. V., Yoltukhivskyi, M. V., & Stelmashchuk, A. O. (2026). Individual aggressiveness of contemporary Ukrainian medical students during the early years of training. *Zaporozhye Medical Journal*, *28*(2), 156–161. https://doi.org/10.14739/2310-1210.2026.2.350860

Kyranides, M. N., Mirman, J. H., & Sawrikar, V. (2024). Verbal, physical and relational aggression: Individual differences in emotion and cognitive regulation strategies. *Current Psychology*, *43*(19), 17673–17683. https://doi.org/10.1007/s12144-024-05724-z

Smith, K., Jones, A., Daly, N., Widdrington, H., Garofalo, C., & Gillespie, S. M. (2026). Emotion regulation and aggression: A systematic review and meta-analysis. *Aggressive Behavior*, *52*(1), e70055. https://doi.org/10.1002/ab.70055

Pop, G. V., Nechita, D.-M., Miu, A. C., & Szentágotai-Tătar, A. (2025). *Anger and emotion regulation strategies: A meta-analysis*. Scientific Reports, 15, 6931. https://doi.org/10.1038/s41598-025-91646-0

REFERENCES

Vovchenko, O. (2020). Vplyv emotsiinoho intelektu na samorehuliatsiiu ahresyvnoi povedinky pidlitkiv iz porushenniamy rozumovoho rozvytku [The influence of emotional intelligence on the self-regulation of aggressive behavior in adolescents with intellectual disabilities]. *Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoi psykholohii"* [Collection of scientific works "Problems of Modern Psychology"], (49), 11–36. https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-49.11-36 [in Ukrainian].

Goleman**,** D. (2018). *Emotsiinyi intelekt* [Emotional intelligence] (S. L. Humetska, Trans.). Vivat. (Original work published 1995) [in Ukrainian].

Ihumnova, O., & Kalynych, A. (2024). Doslidzhennia emotsiinoho intelektu ta tryvohy u studentiv-psykholohiv [Study of emotional intelligence and anxiety in psychology students]. *Psychology Travelogs*, (4), 168–179. https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-16 [in Ukrainian].

Ohorodniichuk, Z., & Vybornova, Ye. (2023). Emotsiinyi intelekt yak predmet doslidzhennia v psykholohichnii literaturi [Emotional intelligence as a subject of research in psychological literature]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 12. Psykholohichni nauky* [Scientific Journal of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University. Series 12. Psychological Sciences], *22*(67), 83–93. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2023.22(67).08 [in Ukrainian].

Khomenko-Semenova, L., Kokarieva, A., Bondar, M., & Rozhkivskyi, A. (2025). Emotional intelligence as a factor in the development of leadership qualities in high school students. *Proceedings of Kyiv Aviation Institute. Series: Pedagogy. Psychology*, *2*(27), 122–128. https://doi.org/10.18372/2411-264X.27.20731.

Gómez-Leal, R., Fernández-Berrocal, P., Faria, L., Costa, A., & Cabello, R. (2024). The role of emotional intelligence and gender in the relationship between implicit theories of emotions and aggression: Moderated mediation model in young individuals. *Journal of Youth and Adolescence*. https://doi.org/10.1080/02673843.2024.2363352.

Husakova, I. V., Konovalov, S. V., Yoltukhivskyi, M. V., & Stelmashchuk, A. O. (2026). Individual aggressiveness of contemporary Ukrainian medical students during the early years of training. *Zaporozhye*

Medical Journal, 28(2), 156–161. https://doi.org/10.14739/2310-1210.2026.2.350860.

Kyranides, M. N., Mirman, J. H., & Sawrikar, V. (2024). Verbal, physical and relational aggression: Individual differences in emotion and cognitive regulation strategies. *Current Psychology, 43*(19), 17673–17683. https://doi.org/10.1007/s12144-024-05724-z.

Pop, G. V., Nechita, D.-M., Miu, A. C., & Szentágotai-Tătar, A. (2025). Anger and emotion regulation strategies: A meta-analysis. *Scientific Reports, 15*, 6931. https://doi.org/10.1038/s41598-025-91646-0.

Smith, K., Jones, A., Daly, N., Widdrington, H., Garofalo, C., & Gillespie, S. M. (2026). Emotion regulation and aggression: A systematic review and meta-analysis. *Aggressive Behavior, 52*(1), e70055. https://doi.org/10.1002/ab.70055.

Tamara MIKHEYEVA
PhD, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Faculty of Health Sciences, National University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-6219-5187*

Mariia PATRUL
PhD, Deputy Dean of the Faculty of Health Sciences, National University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv
ORCID: *https://orcid.org/0000-0001-6936-1320*

GENDER DIFFERENCES IN EMOTIONAL INTELLIGENCE AMONG PSYCHOLOGY STUDENTS DURING WARTIME

Abstract

The article examines the specific manifestations of emotional intelligence and its relationship with aggressiveness indicators among psychology students under modern crisis challenges. The level of formation of the structural components of emotional intelligence (emotional awareness, management of one's emotions, self-motivation, empathy, recognition of other people's emotions) and the specifics of behavioral manifestations of hostility according to the Bass-Darke questionnaire are analyzed. Special attention is paid to identifying gender differences in the sphere of self-regulation and emotional control of student youth.

The purpose of the article *is an empirical study of the features of emotional intelligence and aggressiveness characteristics in psychology students, the identification of gender differences across individual components of the emotional sphere, and the establishment of statistically significant correlations between them.* ***Research objectives:*** *To carry out a theoretical analysis of the problem of emotional intelligence and its connection with the behavioral characteristics of personality. To empirically study the level of emotional intelligence and aggressiveness indicators of psychology students. To identify gender differences in the sample. To establish statistically significant correlations between the indicators of emotional intelligence and aggressive reactions. To achieve the set goal, the following research* ***methods*** *were used: theoretical analysis and generalization of scientific sources, psychodiagnostic methods (N. Hall's test, the Bass-Darke questionnaire), the Mann-Whitney U-test, and Spearman's nonparametric rank correlation method. As* ***a result*** *of the study, the level of emotional intelligence of the studied sample was determined, the indicators of aggressive and hostile reactions were characterized, gender differences were identified, and regular correlations between the studied phenomena were established. Conclusions. The results of the empirical study demonstrated the predominance of moderate (61.36%) and low (38.64%) levels of integrative emotional intelligence in psychology students with a complete absence of a high level, whereas emotion management proved to be the most problematic area. Statistically significant correlations were established that reveal the protective and compensatory mechanisms of the relationship between emotional abilities and manifestations of physical aggression, irritation, verbal aggression, and guilt. The identified gender differences indicate variations in emotional control and self-motivation strategies between young men and women, which highlights the need for the targeted development of the emotional sphere of future specialists.*

Keywords: *aggressiveness; correlation analysis; emotional intelligence; gender differences; hostility; professional training; professional development; psychology students; self-regulation.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.10.2026